

Hon seymar og umvælir kirkjuklæðir

Tekst og myndir:
Dagny Joensen

Leygardagur 31. juli 1982

Hvussu pipukragar, sum prestar nýta saman við prestakjolanum, og hvussu ein messuakul verður tilvirkaður, er m.a. nakað, sum Poulina M. K. Johannesen í Kollafjarðir kann siga frá. Poulina er 22 ára gomul, og tók prógv fyrri hálvum ári síðan sum hondarbeidslærari á Skals Håndarbejds Seminarium, har sergrein hennara snúi seg um kirkjuklæði, gjøgnum tíðirnar og um hvussu hesi verða tilvirkað o.a.

Önnur grein í undirvísingini var savnskera — tað vil siga, hvussu kirkjuklæði í hesum føri verða umvæld, skrásett o.a., so hesi serligu klæði fáa so góða viðferð sum møgulegt.

Hetta er eisini komið Poulina til goðar, tí hon hevur fingið til uppgávu, at ferðast kring oyggjarnar, og vitja í kirkjum á byggunum, har hon hevur kannað kirkjuklæði, umvælt og skrásett tey, eins og hon hevur tikið myndir av tí, sum var til av sliki.

Ein partur hevur eisini verið at greiða fólk frá, hvussu átroðkandi tað er, at varðveita altardúkar o.a., sum hevur verið nýtt í kirkjunum, hóast tað er avlætt, og ikki kann nýtast longur. Høvdur tað verið neyðugt við umvæling, so hevur Poulina eisini tikið sær av hesum.

Sum nakað heilt nýtt í Føroyum, so hevur Poulina nú fingið til uppgávu at vaska og stíva pipukragarnar hjá prestunum í Føroyum. Hetta hevur annars áður

verið gjørt í Danmark, tó at prestakonur fyrr hava roynt hetta kynstrið, eins og konur á bygð hava havt tey serligu amboðini, sum skulu til, ta pipukragar skulu stívast.

— Hvussu fekt tú hugskotið at útbuğa teg innan kirkjuklæði?

— Hetta er helst nakað, sum hevur ligið mær í huga frá barnsbeyni av, tí mamma mín Maria R. Johannesen er hondarbeidslærari og hevur samstundis havt við kirkjuklæði at gera, alt tað eg minnst.

Tá eg gekk á skúlanum, fekk eg til uppgávu at seyma ein altardúk til kirkjuna í Skals, og hetta hugtók meg so mikið, at eg tá avgjórði, at seruppgávan skuldi umfeyra hetta serliga hondverk.

Við í próvtøkuni var eisini at seyma og veva, og her valdi eg at seyma ein messuakul, sum eg sjálf vav tilfarið til.

Eg fekk stuðul úr peningastovnunum til tilfarið og gav eftir próvtøkuna messuakulin til Kollafjarðar kirkju. Seinasta árið áðrenn próvtøkuna, nýtti Poulina til at savna tilfar saman um søguliga og tilfarsliga evnið.

— Serliga spennandi helt eg tað vera, at finna fram til teir persónar, sum kundu greiða mær frá hesum, sigur Poulina og skoytir uppí, at tað er so ómetaliga lítið skrivligt tilfar at taka til, tað snýr seg um kirkjuklæði.

— Serliga hugtakandi var tað at vitja hjá tveimum eldri konum — ein í Viborg og ein í Randers. Teirra arbeiði var at

Poulina hevur umvælt gamla altardúkin í Kollafjarðar kirkju. Hon upplýsir, at altardúkurin á fyrsta sinni varð tikið í brúk í 1895 og at Kristiana á Heygum og Sofia Petersen hava gjørt hann.

Tá Kollafjarðar kirkja herfyri var ákoyrd, var dúkurin júst tikið í nýtslu eftir umvælingina.

stíva pipukragar, og hetta lærdu tær meg, so eg nú kann gera hetta arbeiðið í Føroyum.

Hvur pipukragin altíð verið nýttur til prestakjolan?

— Nei, hetta var í fyrstuni ein móti, sum so mangt annað. Pipukragin kom fram í 1550' unum, og tá vóru menn ósamdir um tað var rætt, at prestar nýttu henda kragan.

Tá pipukragin í 1630 varð avloystur av kniplingskraganum, so varð hesin verðandi, sum ein partur av prestabúnanum.

Tað var Eivind Vilhelm, varabispur, sum heitti á Poulina um at fara út á bygdirnar at kanna kirkjuklæðini.

Hvussu hava ferðirnar verið?

— Tað hevur verið serstak-

liga áhugavert at vitja á byggunum. Eg havi nú verið í øllum kirkjum í Norðoyggjum og í einum parti av Streymoyinni — umleið 15 kirkjum tilsamans. Eg havi verið ógvuliga væl móttikin, eins og fólk hava sýnt arbeiði mínum áhuga. Har tað hevur verið neyðugt, havi eg umvælt altardúkar og messuakul, men summir eru so vánaligir, at teir noyðast at skiftast út.

Tó hevur tað virði, at gomul kirkjuklæði verða varðveitt fyrri eftirtíðina, og hetta hevur eisini verið ein partur av arbeiðnum, at fáa fólk at skilja, hvat virði gomul kirkjuklæði hava, tí vit hava ikki serliga goymslu til hetta.

— Áttu slik klæði ikki at verða varðveitt á forngripasavni?

— Av tí at einki serligt savn er til kirkjuklæði, so er best, um klæðini verða verandi í teimum kirkjum, har tey hava verið nýtt.

Tað hevur annars eisini verið brúkt, at fólk taka kirkjuklæðini heim til sín sjálvs, men her kann so mangt henda, eitt nú at hús brenna niður, ella at fólkini, sum hava slikt í varðveitslu eru so gomul, at tey gloyma tey. Sostatt verður nógv av hesum dýrgripum burtur fyrri eftirtíðina.

— Verður hetta arbeiði titt burturav?

— Nei, eg skal eisini hava okkurt annað at triva í, og eftir summarfrítíðina skal eg undirvísa í Nonnuskúlanum í hondarbeiði og evning, so kirkjuklæðini verður bert ein partur av tí, sum eg fari at faast við, sigur Poulina at enda.

76 ørindi um staðarnavn

Joannes Joensen á Husum hevur skrivað ein sang um staðarnøvni á Kalsoynni. Hann er 76 ørindi og hava vit hann á síðu 10 og 11 í blaðnum í dag. Joannes, sum er 78 ára gamal, hevur eisini yrkt sangin «til oynna hjá mær».

Joannes Joensen og konan Frida.

Lag: Nú Føroyar farvæl...

Til oynna hjá mær
eg nú eina kvøðu vil her senda tær
Og bygdin fyra sum her lið við lið
í dølunum liggja og anda tann frið
sum tær av náttúrunnar hond fingi her
.. min kvøða til er ..

Og kvøðan er hon
tá eg mundi rógva við Dáva í Lon
og Jákupi bróður hans faðir min var
og her fram við landinum rógvið her varð
og navngøddu øðini tá fyri mær
.. sum eg sigi tær ..

Ja Trollanes her
tann norðasta bygðin á Kalsoynni er
Um dalin væl randa seg fjøllini her
og Hádagsfjall, Nestindur krúnuna ber
og Hálsaskarð, Borgarin saðilin ber
.. av fjøllunum her ..

Og Mikladalsbygð
millum Kambin og Gásafjall fólr seg trygd
um Nónskarðið, Heggjarnar Slættafjall skal
um Bergið og Middagsskarð randa so væl
og dalurin slættur, so frálíkur er
.. til Hálsagarð her ..

Og Húsabygd er
millum Leiti og Kyrruheyggj avmarkað her
Í erva tey fjøllini randa so væl
ja Slættafjall, Nøvin og til Torvadal
ja Lágafjall, Eiði og til Lómaklett her
.. málið sett er ..

Og Syðradalsbygð
undir Knúki og Botnstindi fólr seg trygd
Í nitjandi öld fluttu fólk tá her
av Blankaskálabygdini eystur um her
Og bygdirnar fyra sum nú lið við lið
.. her liggja í frið ..

Poulina fæst her við at geva einum vaskaðum pipukraga skap av nýggjum. Tilfarið er bummull, pipukragin tolr ikki regn. Tá slíkur kragi verður vaskaður er hann sum vanligt klæði, men við rísmjoli og eplamjoli verður hann stívaður og skaptur soleiðis, sum vit vanliga siggja prestarilætnar.